

Asia: VN/23566/2021

Lausuntopyyntö mielenterveys- ja päihdepalveluja koskevan lainsäädännön uudistamisesta

Taustatiedot

Onko vastaaja:

Muu järjestö

Mihin hyvinvointialueeseen vastaaja kuuluu (mikäli vastaaja on kunta tai kuntayhtymä tai hyvinvointialue):

-

Vastaajatahon virallinen nimi:

Humaania päihdepolitiikkaa ry

Vastauksen kirjanneen henkilön nimi ja mahdolliset yhteystiedot:

Timo Pasanen

timo.pasanen@hppry.fi

Viranomaisille: mahdollisen lausuntovastauksen käsitelleen toimielimen nimi ja käsittelypäivämäärä:

-

1 Sosiaali- ja terveydenhuollon yhteiset palvelut

1.1 Onko sosiaali- ja terveydenhuollon yhteisiä palveluita koskevan pykälän (sosiaalihuoltolain 2 a §, terveydenhuoltolain 8 a §) sisältö tarkoituksenmukainen?

-

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

2 Sosiaalihuollon palvelut

2.1 Onko yhteisösosiaalityötä koskevan pykälän (sosiaalihuoltolaki 7 a §) sisältö tarkoituksenmukainen?

-

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

2.2 Onko mielenterveyden edistämistä koskevan pykälän (sosiaalihuoltolaki 7 b §) sisältö tarkoituksenmukainen?

-

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

2.3 Onko päihdetyön palveluna annettavan päiväkeskustoiminnan ja tilapäisen majoituksen pykälän (sosiaalihuoltolaki 24 §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Ei pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi:

Päiväkeskustoiminnan siirtyminen hyvinvointialueen vastuulle ei saa aiheuttaa ongelmia päiväkeskuksen asiakkaille. On varmistettava, ettei toimintaa jouduta esimerkiksi välillä ajamaan alas tai muuten muuttamaan äkkinäisesti, eivätkä päiväkeskusten asiakkaat saa jäädä tyhjän päälle. Luottamussuhteiden rakentaminen on pitkä prosessi, ja on tärkeää, että edes jokin asia olisi pysyvää ja luotettavaa asiakkaiden elämässä.

Tässä pykälässä tai erikseen olisi lisäksi pitänyt säätää käyttöhuoneista.

2.4 Ovatko sosiaalipäivystyksen ja terveydenhuollon yhteistyötä koskevaan pykälään (sosiaalihuoltolain 29 a §) ehdotetut muutokset tarkoituksenmukaisia?

-

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

2.5 Onko äkillisissä järkyttävissä tilanteissa annettavan psykososiaalisen tuen pykälän (sosiaalihuoltolaki 29 b §) sisältö tarkoituksenmukainen?

-

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

2.6 Onko päihde- ja riippuvuustyön toteuttamisen pykälän (sosiaalihuoltolaki 33 b §) sisältö tarkoituksenmukainen?

-

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

2.7 Onko mielenterveystyön toteuttamisen pykälän (sosiaalihuoltolaki 33 c §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi:

Itsemääräämisoikeus laittomien päihteiden käytön kohdalla ei aina toteudu. Päihde- ja mielenterveyspalvelujen yhdistäminen on hyvä idea, mutta lakiluonnoksessa ei ole mitään mainintaa esimerkiksi siitä, onko mahdollista saada mielenterveyspalveluita vaikka käyttäisi edelleen päihteitä, joka on nykyisin iso ongelma.

2.8 Ovatko omatyöntekijän pykälään (sosiaalihuoltolaki 42 §) ehdotetut muutokset tarkoituksenmukaisia?

-

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

2.9 Onko sosiaalihuoltolakiin ehdotettu sääntely mielenterveys- ja päihdepalvelujen osalta riittävä ja tarkoituksenmukainen?

-

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

2.10 Puuttuuko sosiaalihuoltolakiin ehdotetusta sääntelystä jotain keskeistä mielenterveys- ja päihdepalvelujen osalta?

Kyllä

Perutelut kyllä vastaukselle:

Näiden lakimuutosten yhteydessä olisi pitänyt säätää käyttöhuoneista. Nyt prosessi pitkittyy edelleen ja sen hintana ovat inhimillinen kärsimys sekä menetetyt ihmiselämät.

3 Terveydenhuollon palvelut

3.1 Onko mielenterveyden edistämistä koskevan pykälän (terveydenhuoltolaki 20 §) sisältö tarkoituksenmukainen?

-

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

3.2 Onko mielenterveyspalveluja koskevan pykälän (terveydenhuoltolaki 27 §) sisältö tarkoituksenmukainen?

-

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

3.3 Onko päihde- ja riippuvuuspalveluja koskevan pykälän (terveydenhuoltolaki 28 §) sisältö tarkoituksenmukainen?

-

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

3.4 Onko opioidiriippuvaisten vieroitus- ja korvaushoitoa opioidilääkkeillä koskevan pykälän (terveydenhuoltolaki 28 a §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Ei pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi:

Jaamme korvaushoidossa oleville ilmaiseksi opioideja. Yhdistyksenä ihmettelemme, miksi emme pilotoisi käyttöhuoneita esimerkiksi samoihin tiloihin, joissa opioideja jo jaellaan, jos kyseiset tilat siihen vain soveltuisivat? Miksi epäsuorasti edistämme julkista ja ulkona tapahtuvaa, epähygieenistä, kulkutauteja ja järjestyshäiriöitä aiheuttavaa huumeidenkäyttöä, emmekä turvallisissa ja hygieenisissä tiloissa tapahtuvaa huumeidenkäyttöä?

Nähdäksemme kohta "Lisäksi sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä opioidiriippuvuuden vieroitus- ja korvaushoidon edellytyksistä ja toteuttamisesta" voisi mahdollistaa uudenlaisten kokeilujen pilotoinnin, ja pidämme sitä hyvänä lisäyksenä.

3.5 Onko kiireellistä hoitoa koskevaan pykälään (terveydenhuoltolaki 50 §) ehdotettu lisäys tarkoituksenmukainen?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi:

Miten "välitön" määritellään? Kiireelliselle hoidolle tulisi määritellä hoitotakuu ja aikaraja. Tällä hetkellä esimerkiksi katkaisuhuoltoon pääsy kestää aivan liian kauan.

3.6 Ovatko terveydenhuollon ja sosiaalipäivystyksen yhteistyötä koskevaan pykälään (terveydenhuoltolaki 50 a §) ehdotetut muutokset tarkoituksenmukaisia?

-

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

3.7 Onko äkillisissä järkyttävissä tilanteissa annettavan psykologisen tuen pykälän (terveydenhuoltolaki 50 b §) sisältö tarkoituksenmukainen?

-

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

3.8 Onko sosiaali- ja terveysministeriön hyväksymää hoitoa huumausainerikoksissa koskevan pykälän (terveydenhuoltolaki 78 b §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Ei pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi:

Hoitoon ohjaus ja syyttämättä jättäminen ovat kannatettavia ja edistettäviä asioita, mutta ensisijaisena keinona ei pitäisi olla rangaistus. Vaihtoehtoina ei pitäisi olla rangaistus tai hoitoon hakeutuminen, keppi tai porkkana, vaan kaikkien päihteiden käytön dekriminisointi. Käytön dekriminisointi lähtökohta, jonka avulla voimme parhaiten vähentää käyttöön liittyvää stigmaa sekä edistää huumeita käyttävien asemaa ja hyvinvointia.

3.9 Onko työnohjausta koskevan pykälän (terveydenhuoltolaki 78 c §) sisältö tarkoituksenmukainen?

-

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

3.10 Onko terveydenhuoltolakiin ehdotettu sääntely mielenterveys- ja päihdepalvelujen osalta riittävä ja tarkoituksenmukainen?

-

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

3.11 Puuttuuko terveydenhuoltolakiin ehdotetusta sääntelystä jotain keskeistä mielenterveys- ja päihdepalvelujen osalta?

Kyllä

Perustelut kyllä vastaukselle:

Näiden lakimuutosten yhteydessä olisi pitänyt säätää käyttöhuoneista. Nyt prosessi pitkittyy edelleen ja sen hintana ovat inhimillinen kärsimys sekä menetetyt ihmiselämät.

4 Mielenterveyslaki

4.1 Ovatko ohjausta ja valvontaa koskevaan pykälään (mielenterveyslaki 2 §) ehdotetut muutokset tarkoituksenmukaisia?

-

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

4.2 Onko tahdosta riippumattoman hoidon järjestämistä koskevan pykälän (mielenterveyslaki 3 §) sisältö tarkoituksenmukainen?

-

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

4.3 Onko opioidiriippuvaisten vieroitus- ja korvaushoitoa koskevan pykälän (mielenterveyslaki 6 a §) sisältö tarkoituksenmukainen?

-

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

5 Päihdehuoltolaki

5.1 Onko mielestänne perusteltua, että mahdollisuus määrätä tahdosta riippumattomaan hoitoon väkivaltaperusteella poistettaisiin?

-

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

6 Laki Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista

6.1 Ovatko Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain 18 §:ään ehdotetut muutokset perusteltuja?

-

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

7 Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalveluista

7.1 Ovatko ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalveluista annetun lain 2 §:ään ehdotetut muutokset perusteltu?

-

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

8 Laki Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen alaisista lastensuojeluyksiköistä

8.1 Ovatko Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen alaisista lastensuojeluyksiköistä annetun lain 1 §:ään ehdotetut muutokset perusteltu?

-

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

9 Huumausainelaki

9.1 Ovatko huumausainelain 4 §:n 2 momenttiin ehdotetut muutokset perusteltu?

-

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

10 Laki Vankiterveydenhuollon yksiköistä

10.1 Onko Vankiterveydenhuollon yksiköistä annettuun lakiin ehdotettu uusi 16 a § perusteltu?

-

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

11 Siviilipalveluslaki

11.1 Ovatko siviilipalveluslain 93 §:ään ehdotetut muutokset perusteltu?

-

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

12 Laki henkilötietojen käsittelystä Puolustusvoimissa

12.1 Ovatko henkilötietojen käsittelystä Puolustusvoimissa annetun lain 35 §:ään ehdotetut muutokset perusteltuja?

-

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

13 Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista

13.1 Ovatko sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annettuun lakiin ehdotetut muutokset tarkoituksenmukaisia?

-

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

14 Vaikutusten arviointia, toimeenpanoa ja aikataulua koskevat kysymykset

14.1 Ovatko arviot esityksen kustannusvaikutuksista mielestänne realistiset?

-

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

14.2 Ovatko arviot lapsivaikutuksista mielestänne realistiset?

-

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

14.3 Ovatko arviot muista vaikutuksista mielestänne realistiset?

-

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

14.4 Kommentit koskien ehdotusta lakimuutosten voimaantuloajasta 1.1.2023 ja muutosten toimeenpanoa?:

-

15 Asetusluonnokset

15.1 Kommentit koskien ehdotusta valtioneuvoston asetukseksi mielenterveysasetuksen eräiden säännösten kumoamisesta?

-

15.2 Kommentit koskien ehdotusta valtioneuvoston asetukseksi päihdehuoltoasetuksen eräiden säännösten kumoamisesta?

-

15.3 Kommentit koskien ehdotusta sosiaali- ja terveysministeriön asetukseksi hyväksyttävästä hoidosta huumausainerikoksissa?

-

16 Mahdolliset muut kommentit liittyen hallituksen esitysluonnokseen

16.1 Mahdolliset muut kommentit liittyen hallituksen esitysluonnokseen:

Tässä on tehty todella paljon työtä, mutta ei ole otettu kantaa niihin lakimuutoksiin, jotka auttaisivat kaikista eniten kaikista heikoimmassa asemassa olevia päihteiden käyttäjiä. Stigman lieventämisen ja perusoikeuksien toteutumisen kannalta huumeiden käytön rangaistavuuden poistaminen (dekriminalisaatio) sekä käyttöhuoneiden mahdollistaminen olisivat ensisijaisia lakimuutoksia.

Käyttöhuoneiden ja huumausainepolitiikan yleinen uudistaminen avun saamisen lisäämiseksi jäävät tässä(kin) uudistuksessa väliin. Asian lykkääminen yhä myöhemmäksi kuitenkin vain lisää aikaa, jona ongelmat pahenevat, kun samalla suuri joukko asiantuntijoita on jo esimerkiksi taannaisen kannabiskansalaisaloitteen käsittelyn yhteydessä peräänkuuluttanut huumausainepolitiikkamme kokonaisvaltaista tarkastelua ja uudistamista, erityisesti huumausaineiden käytön rangaistavuuden osalta.

Lakimuutoksilla ovat hyvät tarkoitusperät, mutta palveluiden/hoidon kohteena olevista vain harva on tietoinen näistä muutoksista. Vaikuttaisi siltä, että lakimuutokset on tehty enemmän viranomaisia ja palvelunjärjestäjiä kuin asiakkaita varten. Tässä ollaan edelleen kontrollin kohteena vaikka lähtökohtana ja pyrkimyksenä sanotaankin olevan asiakkaan etu sekä palveluiden parantaminen. On kuitenkin erittäin suotava asia, että lakeja selkeytetään ja päällekkäisyyksiä karsitaan. Ymmärtääksemme konkreettisia lakimuutoksia päihde- ja mielenterveyspalveluihin ei kuitenkaan ole kovin paljoa. Kaiken riippuvuuskäyttäytymisen mukaan tuomista lakiin pidämme erittäin positiivisena asiana.

Emme uskokaan, että asiakkaan kannalta käytännössä juuri mikään tulee muuttumaan tai että hoidon laatu tai määrä merkittävästi parantuisivat näillä lakimuutoksilla. Vaikutukset tulevat riippumaan pitkälti hyvinvointialueiden järjestämisestä sekä ennen kaikkea tietysti niiden saamasta rahoituksesta.

Herää myös kysymys, miten hyvinvointialueilla taataan syrjäseutujen palvelutarpeet? Palveluitahan on nyt tarkoitus tasalaatuaistaa, mutta toisaalta niiden keskittymistä tulee tapahtumaan entisestään.

Päihteettömyys ja ennaltaehkäisy ovat esityksessä vahvasti esillä, mutta siitä ei ole selkeää käsitystä, mitä ennaltaehkäisevä työ käytännössä tarkoittaa. Se on vain kaikkien kannattama kaunis sana ja ajatus. Kysymys ennaltaehkäisystä on huomattavasti laajempi kuin siihen käytettyjen keinojen ja resurssien määrä. Pohjimmiltaanhan on kyse koko yhteiskunnan hyvinvoinnista ja vapaudesta sekä yksilön mahdollisuudesta toteuttaa itseään ja unelmiaan. Ennaltaehkäisevä työ ei nyky maailmassa kuitenkaan voi enää tarkoittaa ainoastaan pyrkimystä täyteen päihteettömyyteen. On pystyttävä rehellisesti ja avoimesti, julkisesti ja ilman pelkoa rangaistuksista keskustelemaan päihteidenkäytöstä ja sen juurisyistä sekä myös päihteiden positiivisista vaikutuksista.

Pasanen Timo
Humaania päihdepolitiikkaa ry